

مقدمه

«برائت از مشرکان» از اصول مسلم و اجزای لاینفک مراسم عبادی - سیاسی حج ابراهیمی است و این حقیقت با اندک تأملی در زوایای مختلف این فریضه بزرگ الهی آشکار می‌شود. چنانکه مراجعه به منابع و مآخذی که عهده‌دار تبیین ابعاد گوناگون آن است، بر این واقعیت گواهی می‌دهد. امام خمینی علیه السلام که به حق، احیاگر اسلام ناب محمدی صلی الله علیه و آله در عصر حاضر است، تلاش فراوانی در جهت احیای این فریضه، به ویژه بعد سیاسی آن نمود و مسلمانان عالم را با زوایای ناشناخته، مغفول و فراموش شده این فریضه روحبخش و عزت آفرین آشنا ساخت. معرفی ابعاد مختلف حج، که در سیره نظری و عملی حضرت امام متبلور است، به طرق گوناگون یکی از وظایف رهروان آن عزیز راحل است. در همین راستا معاونت آموزش و

تحقیقات بعثه مقام معظم رهبری در سال ۱۳۷۶ش. موضوعاتی را در اختیار محققان و پژوهشگران نهاد تا با تلاش علمی خود بخشی از هدف یادشده را تحقق بخشند. این اثر با عنوان «مبانی دینی و سیاسی برائت از مشرکان» اجابتی به این دعوت بود. قبل از ورود به بحث، ذکر نکاتی به عنوان مدخل ورود به بحث، خالی از فایده نیست:

۱- این بحث، به مقدار ثلث حجم فعلی و با عنوان «مبانی دینی برائت از مشرکان» در قالب یک مقاله، برای فصلنامه «میقات حج» نوشته شد، سپس با نگرشی جامع و با تجدیدنظر در پاره‌ای محورها و به صورت نوشتار حاضر تحت عنوان «مبانی دینی و سیاسی برائت از مشرکان» به رشته تحریر در آمد. این بحث در دو بخش «مبانی دینی» و «مبانی سیاسی» برائت از مشرکان، و یک «خاتمه» که عهده‌دار پاسخگویی به پاره‌ای از شبهات و اشکالات است، تنظیم شده است.

۲- صنعت بحث اقتضا می‌کرد که لااقل سه فصل اول که از مبادی تصویری بحث شمرده می‌شوند، در مقدمه بیاید، اما چون از یک طرف با استفاده از منابع دینی تبیین شده‌اند و از طرف دیگر پیوستگی فراوانی با موضوع مقاله دارند، در ابتدای بخش اول مطرح گردید.

- ۳- قرآن و عترت، منابع اصلی این مقاله‌اند، هرچند سیره علمی و عملی پیامبران و ائمه طاهرين علیهم‌السلام با الهام از قرآن و تاریخ، مأخذ دیگری برای آن محسوب می‌شوند.
- ۴- از آنجا که مباحث سیاسی در این بحث، از مباحث دینی جدا نیستند، علاوه بر مبحث مستقل «مبانی سیاسی برائت» در لابلای مباحث بخش اول نیز می‌توان ابعادی از سیاست اسلام و نکاتی از سیاست حج را مشاهده کرد.
- ۵- در هر دو بخش، ابتدا پیوند دین یا سیاست با «برائت از مشرکان» و جایگاه آن در دین و سیاست مطرح گردیده، سپس بحث در حج و شؤون مختلف این تکلیف عبادی - سیاسی پی‌گیری شده است.
- ۶- نصوص و ادله‌ای که در قرآن و عترت می‌تواند به نحوی «مبنا» یا «دلیل و پشتوانه» ای بر «اعلان برائت از مشرکان» باشد، مورد بحث قرار گرفته است، گرچه آیات و احادیث، دلالت یکسانی بر مطلب ندارند، برخی نص، برخی ظاهر و بعضی دیگر مؤیدی بر ضرورت انجام این تکلیف دینی و سیاسی است. چنانکه برخی بالمطابقه، بعضی بالتضمن و بعضی دیگر بالالتزام دلالت دارند.
- ۷- در شرح و تفسیر آیات، افزون بر تفاسیر عالمان شیعی، به پاره‌ای از تفاسیر دانشمندان اهل سنت نیز مراجعه

